

ZÁVĚREČNÁ ZKOUŠKA PODLE JEDNOTNÉHO ZADÁNÍ VE ŠKOLE

ŠKOLNÍ ROK 2014/2015

ZÁVĚREČNÁ ZKOUŠKA PODLE JEDNOTNÉHO ZADÁNÍ VE ŠKOLE

ŠKOLNÍ ROK 2014/2015

OBSAH

ÚVOD	7
1 JAK MÁ ŠKOLA PŘI PRÁCI S JEDNOTNÝM ZADÁNÍM POSTUPOVAT	11
1.1 Přístup školy k jednotnému zadání	
1.2 Získání jednotného zadání	
1.3 Postup při manipulaci s jednotným zadáním	
1.4 Úpravy jednotného zadání pro potřeby školy	
1.5 Vytištění jednotného zadání a uložení ve škole	
1.6 Vydání výtisků JZZZ, ukončení práce s JZZZ	
1.7 Hodnocení jednotných zadání školou	
2 PŘÍPRAVA A REALIZACE ZÁVĚREČNÉ ZKOUŠKY PODLE JEDNOTNÉHO ZADÁNÍ	15
2.1 Využití dvou verzí jednotného zadání – pro zkoušející a pro žáky	
2.2 Závaznost obsahu témat jednotného zadání	
2.3 Organizační pokyny pro práci s jednotným zadáním	
2.4 Příprava jednotlivých zkoušek	
3 ZÁVĚREČNÁ ZKOUŠKA PODLE JEDNOTNÉHO ZADÁNÍ U ŽÁKŮ SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI	19
3.1 Jednotné zadání v oborech vzdělání kategorie E	
3.2 Přizpůsobení podmínek konání závěrečné zkoušky pro žáky se SVP	
3.3 Kdo má kompetence k uzpůsobení podmínek konání ZZ pro žáka se SVP a jak lze při jejich uplatňování postupovat	
3.4 Možnosti formálních úprav témat jednotného zadání pro žáky se SVP	
DALŠÍ SPOLUPRÁCE SE ŠKOLAMI NA NOVÉ ZÁVĚREČNÉ ZKOUŠCE	27
PŘÍLOHY	31
Obecný přehled ze světa práce	
Otázky ze světa práce pro obory vzdělání kategorie H	
Otázky ze světa práce pro obory vzdělání kategorie E	
Samostatná odborná práce	

ÚVOD

Vážené kolegyně, vážení kolegové,
školní rok 2014–2015 je prvním rokem, kdy školy s učebními obory¹ povinně realizují závěrečnou zkoušku podle jednotného zadání². Ačkoliv ověřování tohoto způsobu zadávání závěrečné zkoušky probíhá již od školního roku 2004–2005 (a v loňském školním roce k využití jednotného zadání u ZZ dobrovolně přistoupilo 88 % škol, na kterých závěrečné zkoušky skládalo 93 % žáků – tj. 30 104 žáci), je situace povinné realizace jednotného zadání pro školy nová.

Jednotná zadání závěrečných zkoušek (JZZZ) pro školní rok 2014–2015 jsou od března 2015 uložena na webovém portálu projektu Nová závěrečná zkouška 2. V rámci projektu NZZ_2 a jemu předcházejících projektů ministerstva školství jednotná zadání postupně vznikala pro všechny obory vzdělání kategorie H a E.

K jednotnému zadání závěrečných zkoušek pro učební obory, které Vaše škola vyučuje, se dostanete na internetové adrese <https://skoly.nzz.nuov.cz>.

- Přístup k jednotnému zadání získal z NÚV poštou ředitel každé školy, která vyučuje učební obor, příp. více oborů, pro něž byla jednotná zadání vytvořena.
- Většina škol již přístup do informačního systému získala v předchozích letech. Jejich přístupové údaje se nebudou měnit, uživatelské jméno je i nadále REDIZO školy, a zůstává i heslo.
- Pouze v případě ztráty hesla bude na žádost školy vygenerováno heslo jiné a posláno jí poštou.

Vloni se pro využití jednotného zadání alespoň v jednom z vyučovaných oborů rozhodlo 94 % škol v oborech vzdělání kategorie H a 85 % oborech kategorie E. Některé školy dokonce zavedly jednotnou závěrečnou zkoušku ve všech oborech, které vyučují. Ačkoliv bylo využívání jednotného zadání u závěrečné zkoušky pro školy až do letošního roku dobrovolné, školy o ně projevovaly výrazný a stále narůstající zájem zřejmě i z následujících důvodů.

1. Obory středního vzdělání s výučním listem kategorie H a kategorie E.
2. V době přípravy publikace je novela školského zákona projednávána v Senátu.

Co školám přinese využívání jednotného zadání?

- Získají zadání závěrečných zkoušek srovnatelné svojí náročností se zadáním na ostatních školách, které vyučují tentýž obor, a mohou si vyzkoušet, zda úroveň jejich výuky odpovídá jednotnému zadání;
- jejich žáci skládají závěrečné zkoušky podle jednotně stanovených požadavků, na nichž se shodli pedagogové vyučující daný obor na různých školách (i v různých regionech);
- ověřují si, že jejich žáci jsou dobře připravováni pro praxi, protože na jednotném zadání spolupracují také odborníci z praxe, kteří sledují, zda zadání zohledňuje aktuální požadavky na výkon profese, k níž obor směřuje;
- potvrzují kvalitu výuky v učebních oborech vyučovaných ve škole před rodiči i zaměstnavateli;
- jejich učitelé nemusejí vypracovávat obsah závěrečné zkoušky sami.

Proč jsou vytvářena jednotná zadání?

Jednotné zadání přispívá k tomu, aby závěrečná zkouška konaná v témže učebním oboru na různých školách měla srovnatelnou náročnost a odpovídala současným potřebám výkonu profese. Toho nelze dosáhnout, pokud požadované výstupy v daném oboru nejsou jasně a jednotně stanoveny. Fakt, že závěrečná zkouška v daném oboru může mít velmi rozdílnou úroveň, pokud si každá škola sestavuje její obsah sama, vadil nejdříve samotným odborným školám. Proto již před řadou let začaly vzájemně spolupracovat a vytvářet sjednocená zadání závěrečné zkoušky pro některé obory vzdělání.

Nezbytnost jednotně stanovit požadavky na obsah a průběh závěrečné zkoušky v daném oboru je dána i tím, že školy již běžně tvoří vlastní školní vzdělávací programy a mají možnost prokázat výjimečnost své výuky realizované podle vlastního ŠVP. Současně však musejí svým absolventům zaručit, že je učily vše, co tvoří podstatu příslušné profese, a že pokud u nich získají výuční list, je takto vnímána jeho hodnota i zaměstnavateli. Tím může jednotné zadání závěrečné zkoušky podpořit prestiž učňovského školství v očích veřejnosti a povzbudit zájem žáků základních škol i jejich rodičů o učební obory.

Jak vznikají jednotná zadání?

Jednotné zadání každého oboru vytvářejí učitelé, kteří příslušný obor v odborných školách vyučují. Každé nově vytvořené téma je posuzováno a schvalováno odborníkem z praxe, což přispívá k zajištění jeho souladu s reálnými potřebami dané profese. Využíván je rovněž kvalifikační standard, který stanoví aktuální požadavky na příslušnou kvalifikaci. Také toto prohlubuje vazbu jednotného zadání na vývoj v oboru.

Od školního roku 2005–2006 se jednotná zadání závěrečných zkoušek každoročně vytvářela a ověřovala v projektu Kvalita I³, na který navázal národní projekt Nová závěrečná zkouška a poté (od dubna 2012) projekt Nová závěrečná zkouška 2. Všechny projekty byly financovány z ESF a ze státního rozpočtu ČR a byly realizovány v úzké spolupráci s MŠMT v Národním ústavu pro vzdělávání (NÚV)⁴.

Od školního roku 2009–2010 jsou vytvořená zadání každým rokem zpřístupňována všem školám, které příslušný obor/více oborů vzdělání učí. Školám je nabízena možnost jednotné zadání připomínkovat. Jejich náměty jsou pak využívány pro přípravu jednotných zadání v dalších letech.

Podrobnosti o projektu Nová závěrečná zkouška 2 a udržitelnosti jeho výsledků získáte na webových stránkách <http://www.nuv.cz/nzz2>, kde je zveřejněn i přehled jednotných zadání, která v současnosti pokrývají prakticky celou soustavu učebních oborů. Naleznete zde i možnost získat odpovědi na Vaše dotazy a kontakty, které můžete v případě potřeby využít.

3. Projekt ESF Kvalita I (2005–2008).

4. Do roku 2011 NÚOV – Národní ústav odborného vzdělávání.

Co když bude mít škola s využitím jednotného zadání problémy?

Jednotné zadání tvoří podstatu nové závěrečné zkoušky. Její plošné zavedení do všech škol s učebními obory kategorie H i kategorie E proběhne v letošním školním roce. Desetileté ověřování nového způsobu konání závěrečných zkoušek na bázi dobrovolného využívání jednotných zadání mělo umožnit všem školám, aby se na nové podmínky mohly postupně připravit. Přesto může Vaše škola patřit mezi cca 10 % škol, které se problematikou nových závěrečných zkoušek dosud nezabývaly, nebo pouze v omezené míře (například proto, že se měnily jejich existenční podmínky, tj. časté změny ve vedení školy, slučování apod., nebo že vyučují výhradně žáky s určitým typem zdravotního postižení a speciálními vzdělávacími potřebami, případně pro jiné důvody). Tato metodická příručka by Vám měla pomoci objasnit, jak je třeba s jednotným zadáním ve škole nakládat a jak je využívat při přípravě i realizaci závěrečných zkoušek. Doufáme, že bude užitečná i pro školy, které již jsou v oblasti využívání jednotného zadání zkušené.

Vždy se ovšem může stát, že i přes podrobné informace v tištěné podobě budete potřebovat nějakou konkrétní radu nebo narazíte na problém, o kterém se zde nepíše. V takovém případě se obračejte na níže uvedené pracovníky Národního ústavu pro vzdělávání, kteří Vám v rámci svých pracovních pozic a kompetencí poradí či pomohou.

Ing. Dana Kočková, gestor NZZ

e-mail: Dana.Kockova@nuv.cz , tel.: 274 022 411, 724 652 205

RNDr. Libor Berný, správce informačního systému

e-mail: Libor.Berny@nuv.cz, tel.: 274 022 136

Petr Kos, správce uživatelů informačního systému

e-mail: Petr.Kos@nuv.cz

Ing. Hana Hušáková, administrátor tvorby jednotných zadání

e-mail: Hana.Husakova@nuv.cz, tel.: 274 022 424

PhDr. Romana Jezberová, Ph.D., metodik NZZ

e-mail: Romana.Jezberova@nuv.cz, tel.: 274 022 412

Renáta Pyrochtová, asistentka

e-mail: Renata.Pyrochtova@nuv.cz, tel.: 274 022 136

Přejeme Vám mnoho úspěchů ve Vaší práci.

Pracovníci NÚV zodpovědní za Nové závěrečné zkoušky

1 JAK MÁ ŠKOLA PŘI PRÁCI S JEDNOTNÝM ZADÁNÍM POSTUPOVAT

Při práci s jednotným zadáním ve škole je třeba dbát na ochranu informací obsažených v JZZZ před nežádoucím zveřejněním. Žádáme Vás, abyste věnovali pozornost níže uvedeným požadavkům, protože v minulých letech několikrát ve školách došlo k úniku informací ze zadání, což je zejména u písemné zkoušky, která obsahuje i správné řešení, velmi nežádoucí.

1.1 Přístup školy k jednotnému zadání

Jak již bylo uvedeno v úvodu, jednotná zadání závěrečné zkoušky pro jsou od března 2015 vystavena na webovém portálu internetového informačního systému projetu NZZ (dále IIS NZZ) na adrese <https://skoly.nzz.nuov.cz>. Přístup do tohoto systému má pouze statutární zástupce školy, obvykle její ředitel, který z NÚV poštou získal přístupové údaje. Jedná se o uživatelské jméno – REDIZO školy a heslo, které mu bylo zasláno v zapečetěné obálce doporučeným dopisem.

Na tomto portálu má každá škola svou kartu, obsahující seznam všech oborů, které má zapsané ve školském rejstříku a tedy schválené pro výuku. Karta školy je generována na základě údajů ze školského rejstříku.

- Pokud budete mít problémy s přístupem Vaší školy do informačního systému NZZ, obraťte se na Petra Kosa: petr.kos@nuv.cz
- Pokud nenaleznete všechny obory, které vyučujete, nebo vyučujete jiný obor/obory, je rovněž třeba kontaktovat e-mailem správce informačního systému Petra Kosa petr.kos@nuv.cz a požádat jej o doplnění a úpravu.

1.2 Získání jednotného zadání

Ředitel školy se přihlásí na adrese <https://skoly.nzz.nuov.cz> do portálu informačního systému svými přístupovými údaji. V řadě škol nepracuje s jednotnými zadáními ředitel školy, ale pověří své zástupce, kteří se pak stanou oprávněnými osobami a mohou se do systému přihlásit týmiž přístupovými údaji, které jim poskytne ředitel.

Po přihlášení se dostanete na kartu školy, kde pro každý obor, u kterého potřebujete získat jednotné zadání, provedete registraci spočívající ve vyplnění údajů o počtech žáků daného oboru v posledním ročníku. V případě, že nemáte žáky ve třetím ročníku, vyplníte 0. Pro získání upraveného JZZZ vyplníte počet žáků se SVP.

Po kliknutí na odkaz „škola“ v pravém horním rohu zkontrolujete a opravíte údaje o své škole (adresu, kontakty). Po této kontrole a doplnění požadovaných údajů získáte jednotné zadání ke stažení zpracované v pdf souboru ve verzi pro zkoušející.

Po stažení témat všech tří zkoušek (písemné, praktické i ústní) získáte úplné zadání obsahující všechna témata navržená pro JZZZ 2014–2015. Tato témata obsahují veškeré podklady k závěrečné zkoušce určené jak pro žáky, tak i pro zkoušející (tzn. organizační pokyny, správná řešení, pravidla hodnocení apod.).

1.3 Postup při manipulaci s jednotným zadáním

Informace obsažené v JZZZ mohou být zpracovávány pouze na klientských počítačích se strukturou systému souborů NTFS (tedy Windows NT a novější).

- Uživatelský účet na počítači, kde se zpracovávají tyto informace, musíte nastavit tak, aby splňoval pravidla bezpečnosti a ochrany informací, např. po 15 minutách nečinnosti musí dojít k uzamčení počítače; heslo nesmí být založeno na skutečnosti, kterou může někdo získat z osobních informací (jméno, datum narození apod.), minimální délka hesla je 8 znaků; na počítači musí být funkční antivirový SW. Neodcházejte od počítače, na kterém je aktivní účet s přístupem k JZZZ a neodesílejte JZZZ e-mailem ani jinými prostředky.

Jednotné zadání budete vždy stahovat na pouze k tomu účelu vyhrazený a řádně označený flash disk, který je k dispozici pouze oprávněným osobám. Jednotné zadání ve verzi pro zkoušející Vám po zpřístupnění všech zkoušek poskytne úplný přehled témat jednotlivých zkoušek (písemné, praktické, ústní) a umožní Vám učinit adekvátní rozhodnutí o tom, která témata využijete pro závěrečnou zkoušku ve Vaší škole. Jakmile si to ujasníte, vstoupíte opět do internetového informačního systému NZZ a upravíte si zadání podle svých potřeb.

1.4 Úpravy jednotného zadání pro potřeby školy

V informačním systému si upravíte jednotné zadání pro obor do ucelené podoby, která bude „ušita na míru“ podle potřeb Vaší školy takto:

- V systému si vyberete a označíte u jednotlivých témat písemné, praktické i ústní zkoušky pouze ta témata, která žákům opravdu zadáte.
- Přitom je třeba postupovat v souladu s vyhláškou č. 47/2005 Sb. (tj. pro písemnou zkoušku zadat nejméně 3 témata, pro praktickou zkoušku nejméně 1 téma a pro ústní zkoušku nejméně 25 témat). Podrobnosti jsou uvedeny v kapitole č. 2.
- Takto označené jednotné zadání se automaticky vygeneruje a Vy dostanete informaci o tom, že již máte JZZZ přizpůsobené potřebám Vaší školy připraveno. Při Vašem následném vstupu do systému pak již budete mít k dispozici JZZZ obsahující pouze ta témata, která jste si pro realizaci závěrečné zkoušky ve škole vybrali.

1.5 Vytištění jednotného zadání a uložení ve škole

Při tisku obsahu JZZZ dbejte ochranu informací a pokud provádíte tisk na síťových tiskárnách, měly by jej provádět dvě oprávněné osoby, které následně uloží zadání do krabic nebo jiných vhodných neprůhledných obalů. Obaly následně zapečetíte (lepící páskou podepsanou na přelepech ředitelem a označenou razítkem školy) a uzamknete do skříně. Zvažte prosím předem množství výtisků. V případě písemné zkoušky je možné vytištění témat provádět bezprostředně před samotnou zkouškou poté, co si žáci vyberou téma na základě anotace.

Případné nezdařené nebo nadbytečné výtisky je nutno zničit ve skartovacím stroji nebo zlikvidovat způsobem, který zabráni jejich přečtení neoprávněnými osobami – zejména žáky!

1.6 Vydání výtisků JZZZ, ukončení práce s JZZZ

Na začátku zkušebního dne oprávněná osoba vyzvedne od ředitele/ředitelky školy klíč k JZZZ. Zkontrolujete neporušenost pečeti na obalech, ve kterých byly uloženy výtisky JZZZ, a odeberte příslušný počet výtisků jednotného zadání pro zkoušející a pro žáky.

Po ukončení zkoušek je třeba nepotřebné výtisky skartovat.

Pokud byly informace obsažené v JZZZ zpracovávány na počítačích (např. testy), je nezbytné zajistit a zkontrolovat jejich vymazání. Pro smazání použijte postupy bezpečného ničení informací.

1.7 Hodnocení jednotných zadání školou

Po ukončení závěrečné zkoušky podle jednotného zadání vstoupíte znovu do informačního systému pro školy, abyste vyplnili informace o výsledcích žáků a hodnocení témat. Tyto údaje budou sloužit jako zpětná vazba o kvalitě vytvořených témat.

Na kartě školy kliknete na odkaz „výsledky a hodnocení“. Objeví se obrazovka se dvěma záložkami:

- Výsledky žáků pro zápis údaje, jaké téma si žáci volili a jakou známku z něj získali
- Hodnocení témat pro hodnocení tématu známkou od 1 (výborné) až po 5 (nedostatečné) s možností doplnit slovní hodnocení, komentář a upozornění na případné chyby.

Pro záznam výsledků žáků vyberete u každého žáka ze seznamu témat téma, které si zvolil pro písemnou a vylosoval pro praktickou a ústní zkoušku. K tématu přiřadíte známku, kterou obdržel v jednotlivých zkouškách. Kliknutím na tlačítko „Uložit“ zvolené hodnoty uložíte.

Kolonky spojené se Jménem žáka jsou nepovinné údaje, nemusíte je vyplňovat nebo můžete z důvodu anonymity a přehlednosti vyplnit pouze žák 01, žák 02 atd.

Pro záznam hodnocení témat ke každému tématu, které jste vybrali, přiřadíte známku, kterou ohodnotíte zpracování tématu, tj práci jeho tvůrců. Kolonka „Komentáře a hodnocení“ pak slouží pro doplnění slovního hodnocení, komentář a upozornění na případné chyby.

2 PŘÍPRAVA A REALIZACE ZÁVĚREČNÉ ZKOUŠKY PODLE JEDNOTNÉHO ZADÁNÍ

2.1 Využití dvou verzí jednotného zadání – pro zkoušející a pro žáky

V informačním systému NZZ je jednotné zadání zpracováno dvěma způsoby:

- JZZZ „pro zkoušející“ obsahuje úplné znění jednotného zadání, tedy vše, co potřebují při přípravě i realizaci závěrečných zkoušek učitelé. Jedná se nejenom o vlastní témata a dokumentaci potřebnou k jejich řešení, ale také o organizační pokyny k zabezpečení jednotlivých zkoušek, kritéria a pravidla pro hodnocení žáků, příp. zpracovaná správná řešení a další podklady.
- JZZZ „pro žáky“ obsahuje pouze takové podklady z jednotného zadání, které žáci přímo využívají u závěrečných zkoušek (tj. pokyny pro žáky, zadání témat a dokumentaci potřebnou k jejich řešení).

Dbejte proto na to, aby náhodně nedošlo při zadávání témat žákům k záměně obou variant (a žáci se tak například nedostali k příloženým správným řešením, která jsou zpracována u témat písemné zkoušky a určena pouze pro učitele).

2.2 Závaznost obsahu témat jednotného zadání

Školám je umožněn výběr témat z jednotného zadání a u některých oborů i úpravy označených dílčích částí témat písemné zkoušky. Jinak nelze do textů jednotného zadání zasahovat, protože je v informačním systému nové závěrečné zkoušky zpracováno v prohlížeči Adobe Reader. To je nezbytné pro dodržení jednotného zadání jako určitého standardu, který je společný pro všechny školy realizující v daném oboru závěrečnou zkoušku podle něj.

- Určité úpravy v jednotném zadání jsou přípustné, pouze pokud je budete využívat pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP).
- Ovšem ani v takových případech nelze měnit odborný obsah témat – podrobněji viz kap. 3.

Každé jednotné zadání obsahuje organizační pokyny, nad jejichž rámec je nepřipustné se zadáním manipulovat.

2.3 Organizační pokyny pro práci s jednotným zadáním

Při přípravě a realizaci závěrečných zkoušek pracujte s jednotným zadáním v souladu s příslušnou legislativou (novela ŠZ a vyhláška č. 47/2005 Sb., o ukončování vzdělávání ve středních školách závěrečnou zkouškou a o ukončování vzdělávání v konzervatoři absolutoriem v platném znění). Dále se řiďte organizačními pokyny stanovenými přímo v jednotném zadání.

Organizační pokyny k jednotlivým zkouškám – písemné, praktické a ústní – jsou uvedeny v jednotném zadání pro daný obor vzdělání zpravidla před tématy příslušné zkoušky, výjimečně, v některých oborech, u jednotlivých témat. Upřesňují, jak má být ve škole s tématy zpracovanými pro jednotlivé zkoušky, leckde i pro jednotlivá témata, nakládáno. Jedná se o velmi důležité podklady, které ozřejmují podmínky realizace jednotlivých zkoušek podle jednotného zadání. Všichni učitelé, kteří se na přípravě i realizaci závěrečných zkoušek podílejí, by s nimi měli být podrobně obeznámeni.

V jednotném zadání může být rovněž uvedeno, že podmínky pro vykonání zkoušky konkretizuje ředitel školy (např. jednotné zadání pro obor vzdělání Kadeřník).

2.4 Příprava jednotlivých zkoušek

Písemná zkouška

- Ředitel/ka školy z jednotného zadání vybírá pro řádný termín nejméně 3 témata písemné zkoušky, z nichž si žák jedno zvolí. Zbývající témata ze zadání může získat opětovným přihlášením do informačního systému
- v termínu opravné zkoušky nebo pro konání zkoušky v náhradním termínu.
- Písemná zkouška trvá nejdéle 240 minut. Ředitel/ka školy v rámci svých kompetencí určí čas nezbytný pro volbu tématu písemné zkoušky. Tento čas bezprostředně předchází písemné zkoušce.
- Jednotné zadání obsahuje stručnější anotace témat, které můžete žákům při volbě témat předložit. Tzn., že anotace můžete samostatně vytisknout a vytvořit potřebný počet kopií podle počtu žáků, kteří budou písemnou zkoušku konat. Tím lze žákům volbu tématu usnadnit, a to zejména v oborech, ve kterých jsou témata zpracována rozsáhle a žáci by mohli mít potíže zorientovat se v tom, které téma je pro ně nejvhodnější.
- V jednotném zadání některých oborů je zařazen do zkoušky test, který žáci zpracovávají jako součást zvoleného tématu. V rámci kritérií a pravidel pro hodnocení písemné zkoušky je v jednotném zadání uvedeno, jak se výsledky testu promítnou do její klasifikace.
- Ke každému tématu jsou stanovena podrobná kritéria a pravidla hodnocení založená na systému bodového hodnocení a převodu bodů na klasifikaci. Při klasifikaci dodržte stanovené rozsahy bodů. Žák bude klasifikován nedostatečně, pokud při řešení tématu písemné zkoušky nedosáhne 45 procent bodů v oborech vzdělání kategorie H a pokud nedosáhne 30 procent bodů v oborech vzdělání kategorie E.

- Pokud je v jednotném zadání některá část tématu (např. jedna z pěti otázek) označena písmenem Š, můžete tuto část pozměnit či zcela nahradit svojí vlastní otázkou. Pak ovšem plně zodpovídáte za obsah této své školní otázky. Hodnocení této tzv. školní části tématu ovlivní celkové hodnocení výsledku žáka při řešení tématu maximálně v rozsahu jednoho klasifikačního stupně. Neuspěje-li však žák při řešení zbývajících otázek, které jste ve škole nesměli pozměnit či nahradit, bude celkově za řešení tématu hodnocen stupněm nedostatečný.
- U mnoha, zejména technických oborů jsou součástí témat písemné a praktické zkoušky v jednotném zadání soubory se zdrojovou technickou dokumentací, tabulkami v excelu pro výpočty, nebo s formuláři pro žáky. Jedná se o tzv. soubory ke zveřejnění s tématem a po kliknutí na ně si tyto soubory můžete uložit k sobě do počítače a dále s nimi pracovat.

Praktická zkouška

- Ředitel školy vybírá z jednotného zadání nejméně jedno téma. Vybere-li jich více, žáci si téma losují. Počet témat praktické zkoušky není vyhláškou fixně stanoven a v jednotném zadání jednotlivých oborů se liší podle charakteru a potřeb oboru. Zpravidla se však jedná o více než jedno téma, což by Vám mělo umožnit dostatečnou širší výběru.
- V organizačních pokynech k praktické zkoušce je stanoven časový limit pro realizaci praktické zkoušky podle jednotného zadání. Tento časový limit je stejný pro všechna témata jednotného zadání praktické zkoušky daného oboru (např. zedník) a škola jej musí respektovat. Minimální délka trvání praktické zkoušky podle jednotného zadání je 5 hodin . Podle vyhlášky č 47/2005 Sb. v platném znění koná žák praktickou zkoušku nejdéle 3 dny, u oborů skupiny 82 Umění, užití umění 2 až 4 týdny. V jednom dni trvá zkouška nejvýše 7 hodin. Zbývajícím časovým prostor tedy můžete využít pro případné zařazení „školní“ části závěrečné zkoušky.
- Rovněž je třeba splnit požadavky na materiální a technické zabezpečení praktické zkoušky stanovené v jednotném zadání pro vybavení pracoviště (tj. materiál, zařízení, nářadí, nástroje, stroje, pomůcky apod.).
- Praktická zkouška se může konat jak ve škole, kde se žáci vzdělávali, tak i na pracovišti jiných osob, kde se koná praktické vyučování na základě dohody uzavřené se školou.
- V případě, že se praktická zkouška váže na konkrétní firemní výrobek, který neodpovídá žádnému tématu v jednotném zadání, využije škola tzv. otevřené téma z JZZZ, nazvané Praktická zkouška ve firmě. Ve spolupráci s firmou zajistí zpracování veškerých podkladů ke konání praktické zkoušky podle metodických pokynů stanovených v tomto tématu. Zpracované podklady předkládá škola v případě kontroly pověřeným pracovníkům ČŠI. Otevřené téma je součástí jednotného zadání těch oborů vzdělání, kde si to vyžádala školská praxe.
- Ke každému tématu jsou stanovena podrobná kritéria a pravidla hodnocení založená na systému bodového hodnocení a převodu bodů na klasifikaci. Při klasifikaci dodržte stanovené rozsahy bodů. Žák bude klasifikován nedostatečně, pokud při řešení tématu praktické zkoušky nedosáhne 50 procent bodů v oborech vzdělání kategorie H a pokud nedosáhne 40 procent bodů v oborech vzdělání kategorie E.

- V některých oborech vzdělání kategorie H je součástí praktické zkoušky prezentace a obhajoba výsledků samostatné odborné práce, která probíhá podle potřeb a možností školy buď při zahájení, v průběhu nebo v závěru praktické zkoušky, příp. tak, jak je uvedeno v organizačních pokynech daného oboru. Zadání samostatné odborné práce i pokyny pro její realizaci obdržely školy vyučující tyto obory v lednu 2015. V jednotném zadání je SOP zařazena jako speciální téma praktické zkoušky.

Jestliže žák ukončí praktickou zkoušku v opravném termínu v jiném školním roce, než proběhl řádný termín ZZ (např. červen následujícího školního roku), je v kompetenci ředitele školy umožnit žákovi využít písemné zpracování SOP, kterou si připravil na předchozí termín ZZ (u kterého z praktické zkoušky celkově neprospěl).

- V průběhu praktické zkoušky dbejte na důsledné dodržování pravidel bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a hygienických předpisů. U oborů vzdělání kategorie E je nutno brát v této souvislosti v úvahu i zvýšená rizika vyplývající ze speciálních vzdělávacích potřeb řady žáků.

Ústní zkouška

- Jednotné zadání obsahuje nejméně 30 témat, z nichž ředitel školy může vybrat 25 témat a žák si jedno z nich vylosuje.
- Vlastní zkouška trvá nejdéle 15 minut (příprava ke zkoušce trvá nejméně 15 minut, je-li součástí tématu grafické nebo písemné řešení, může předseda zkušební komise prodloužit dobu přípravy až o 15 minut).
- Pro žáky je třeba zajistit vhodné podklady (např. ukázky materiálů, výrobků, obrázky, schémata apod.). Uspadněte tím projev žákům s nižší úrovní komunikativních dovedností a zohledněte fakt, že při závěrečné zkoušce žáci většinou trpí zvýšenou trémou. V oborech vzdělání kategorie E je pečlivá příprava podkladů k ústní zkoušce obzvláště důležitá.
- Ke každému tématu ústní zkoušky v jednotném zadání oborů kategorie H i kategorie E je přiřazena jedna otázka z Obecného přehledu ze světa práce. Žák může zodpovídat tuto otázku na počátku nebo na konci ústní zkoušky podle rozhodnutí zkušební komise. Časový limit věnovaný na její zodpovězení je minimálně 2 minuty, maximálně 4 minuty. Pro obory vzdělání kategorie E jsou otázky ze světa práce koncipovány jednodušeji. Kompletní otázky ze světa práce naleznete v příloze tohoto materiálu.
- Každé jednotné zadání obsahuje jako součást ústní zkoušky Přehled anotací témat ústní zkoušky určený pro zkušební komisi.

3 ZÁVĚREČNÁ ZKOUŠKA PODLE JEDNOTNÉHO ZADÁNÍ U ŽÁKŮ SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI

3.1 Jednotné zadání v oborech vzdělání kategorie E

V období příprav na plošné zavedení jednotného zadání závěrečných zkoušek do škol byla věnována nejprve pozornost úpravám podkladů zpracovaných v JZZZ oborů vzdělání kategorie E. Tyto obory, oproti učebním oborům kategorie H, poskytují vyučení s nižšími nároky na všeobecné a teoretické odborné vzdělání. Důraz je zde kladen zejména na praktickou část odborné přípravy. Žáci většiny tzv. „éčkových“ oborů jsou připravováni na výkon převážně rutinních pracovních činností či manuálních operací. Získají sice výuční list, avšak po absolvování oboru většina žáků nepokračuje v dalším studiu.

Výrazná orientace na praktickou složku přípravy na povolání umožňuje získat výuční list především žákům, kteří v základním vzdělávání prospívali s obtížemi. Často se zde vzdělávají žáci se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP).

Uspořádání, obsah i rozsah materiálů v jednotném zadání oborů kategorie E byl konzultován s učiteli ze škol, které tyto obory vyučují. Ti doporučili snížit náročnost obsahu i rozsahu podkladů, které se u zkoušek žákům předkládají.

Proto je jednotné zadání oborů vzdělání kategorie E oproti oborům kategorie H zpracováno odlišně, i když jeho uspořádání je obdobné:

- obsah témat se vyznačuje nižší náročností;
- nižší je také náročnost kritérií hodnocení výkonů žáků;
- veškeré pokyny pro žáky jsou stanoveny tak, aby je žákům tlumočili jejich učitelé;
- zvýšený důraz je kladen na bezpečnost a ochranu zdraví při práci;
- otázky ze světa práce jsou formulovány méně náročně;
- jednotné zadání neobsahuje samostatnou odbornou práci apod.

Do některých jednotných zadání oborů kategorie E jsou zařazena i témata vytvořená přímo pro žáky se SVP, která jsou charakteristická např. specifikací obsahu dle konkrétního zaměření oboru, nižšími nároky na písemnou zkoušku, na podmínky průběhu praktické zkoušky, apod.

3.2 Přízpůsobení podmínek konání závěrečné zkoušky pro žáky se SVP

V oborech středního vzdělání s výučním listem se vzdělává výrazné procento žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a jejich počty stále pozvolna narůstají. U oborů vzdělání kategorie H šlo ve školním roce 2013–2014 o téměř jeden tisíc žáků – viz tabulka.

Obory vzdělání kategorie H

Typ zdravotního postižení/Ročník	první	druhý	třetí
Mentálně	91	69	37
Sluchově	33	26	58
Zrakově	12	10	15
Vady řeči	8	7	5
Tělesně postižení	9	15	16
Vývojové poruchy	155	152	143
Souběžné postižení více vadami	23	16	14
Autismus	22	12	6
Celkový součet	353	307	294

U oborů vzdělání kategorie E šlo ve školním roce 2013–2014 o více než osm tisíc žáků, kteří tvoří cca 70 % všech žáků oborů této kategorie. U více než 70 % z nich je diagnostikováno mentální postižení – viz tabulka.

Obory vzdělání kategorie E

Typ zdravotního postižení/Ročník	první	druhý	třetí
Mentálně	2447	1871	1603
Sluchově	12	20	18
Zrakově	6	11	8
Vady řeči	14	15	11
Tělesně postižení	39	30	23
Vývojové poruchy	515	536	487
Souběžné postižení více vadami	230	140	102
Autismus	56	46	33
Celkový součet	3319	2669	2285

Povinnost skládat závěrečné zkoušky podle témat stanovených v jednotném zadání se vztahuje rovněž na žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP).

Školy přitom postupují v souladu s platnou školskou legislativou, § 16 školského zákona o Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami, odst. 6, který mimo jiné uvádí, cit.: „Pro žáky a studenty se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním se při přijímání ke vzdělávání a při jeho ukončování stanoví vhodné podmínky odpovídající jejich potřebám. Při hodnocení žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami se přihlíží k povaze postižení nebo znevýhodnění. ...“. Toto je uvedeno rovněž v organizačních pokynech k jednotnému zadání, kde je u oborů kategorie E i kategorie H vždy explicitně stanoveno, že „Při využití jednotného zadání pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami postupuje škola v souladu s § 16 bod 6 školského zákona“ (zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání).

Dále se školy řídí platnými právními normami a prováděcími předpisy vztahujícími se ke vzdělávání žáků se SVP, zejména vyhláškou č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění vyhlášky č. 103/2014 Sb., která stanoví vyrovnávací a podpůrná opatření, příp. vyhláškou č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb., která je mimo jiné zaměřena i na spolupráci školy se školskými poradenskými zařízení (speciálně–pedagogickými centry a pedagogicko–psychologickými poradnami).

Škola musí v intencích těchto předpisů pro žáky se SVP přizpůsobit podmínky průběhu zkoušky, i když získá jednotné zadání zpracované ve formátu pdf, což jí neumožní do textů témat JZZZ zasahovat a měnit jeho obsah. Jde zejména o formy pomoci, jaká bude žákovi při závěrečných zkouškách poskytnuta, aby bylo možné prokázat, že požadované vědomosti a dovednosti stanovené v tématech jednotného zadání skutečně má, což neovlivní obsah témat JZZZ ve smyslu snížení nároků na odborné vědomosti a dovednosti žáků.

3.3 Kdo má kompetence k uzpůsobení podmínek konání ZZ pro žáka se SVP a jak lze při jejich uplatňování postupovat

Je velmi pochopitelné, že Vás jako ředitele/ředitelky školy, případně učitele/učitelky žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, bude zajímat zejména to, kdo je kompetentní k tomu, aby žákovi s určitým typem a stupněm zdravotního postižení stanovil konkrétní podmínky průběhu ZZ podle jednotného zadání. Zda k těmto záležitostem existují konkrétní prováděcí předpisy (jako je tomu např. u maturitních zkoušek), jaké a jak je má škola využívat.

Na tomto místě je třeba opět zopakovat:

- stanovení konkrétních podmínek průběhu závěrečných zkoušek vzhledem k typu a stupni zdravotního postižení žáka a jeho vzdělávacích potřeb, je (stejně jako v předchozím období, kdy si školy zpracovávaly zadání závěrečných zkoušek samy), výhradně v kompetenci ředitele školy, který tak postupuje v souladu s § 16 školského zákona;
- předpokládá se, že konkrétní opatření navrhnou učitelé, kteří žáka dlouhodobě vzdělávali, znají jeho individuální potřeby a lze se spolehnout na jejich profesní kompetence a odpovědnost;
- velmi významná je zde průběžná spolupráce školy se školským poradenským zařízením, u kterého je žák evidován, a to, že škola má doklady o žakově zdravotním stavu a speciálních vzdělávacích potřebách z PPP/SPC, příp. ad hoc vyjádření k uzpůsobení podmínek konání závěrečných zkoušek vzhledem k typu a stupni jeho zdravotního postižení, které může předložit pro případ kontroly ze strany ČŠI.

Tato tři pravidla by měla být pro zabezpečení závěrečných zkoušek pro žáky se SVP dostačující a odpovídající běžné praxi. Stanovení a právní zakotvení konkrétních podmínek pro žáky učebních oborů s různými typy a stupni zdravotního postižení (obdobného typu jako u maturitních zkoušek) není ani reálné, ani vhodné pro žáky a jejich učitele.

Na rozdíl od oborů středního vzdělání s maturitní zkouškou zde totiž nelze spoléhat na dobré vzdělávací předpoklady žáků a „paušalizovat“ jejich speciální vzdělávací potřeby. U většiny žáků totiž jejich zdravotní postižení (např. mentální postižení či kombinované vady) vyžaduje výrazně individuální přístup pedagogů zohledňující především osobní charakteristiky (resp. povahové vlastnosti) každého žáka jak v průběhu vzdělávání, tak i při jeho ukončování.

Učitelé, kteří žáka po několik let vzdělávali, by měli mít výhradní možnost uzpůsobit podmínky a průběh závěrečné zkoušky jeho potřebám. Lze tak zabezpečit to, že žák bude schopen prokázat osvojené vědomosti a dovednosti, prověřené jeho učiteli již v průběhu vzdělávání, i při této pro něho důležité (a leckdy i na psychiku žáka poměrně náročné) zkoušce.

Jak můžete postupovat při zajištění nové závěrečné zkoušky u žáka se speciálními vzdělávacími potřebami?

- Uplatníte vlastní zkušenosti se žákem z průběhu výuky a Vaši znalost jeho speciálních vzdělávacích potřeb
- Využijete standardního doporučení ze SPC/PPP, u které je žák veden
- Posoudíte zadání témat písemné, praktické a ústní zkoušky z hlediska SVP žáka
- Zvážíte potřebu vyrovnávacích a podpůrných opatření, nezbytnost uzpůsobení podmínek konání ZZ. Například:
 - Individuální přístup, role a působení učitele žáka u ZZ: např. žák s mentálním postižením nebo s autismem by měl být zkoušen výhradně pedagogem, který jej vzdělával, protože je možné, že každá změna pedagogické interakce navodí stav, kdy nebude prokazovat odpovídající výkony; příp. žák se sluchovým postižením by měl být dotazován výhradně učitelem odborného výcviku či odborně teoretických předmětů, protože je zde problematické využívání odborné terminologie zejména při používání znakování češtiny (a to i v případech, kdy jsou zajištěny tlumočnické služby osobou, která žáka nevzdělávala)
 - Prodloužení času na konání zkoušek – písemné (např. u žáků se specifickými poruchami učení – dyslexie, dysgrafie), praktické (např. u žáků s tělesným postižením – je možné zkoušku rozdělit i na více dní po méně hodinách, pokud žák s TP trpí zvýšenou únavností), ústní (např. žáci s vadami řeči, žáci s poruchou autistického spektra, pokud jim činí ústní verbální projev potíže apod.)
 - Přítomnost asistenta pedagoga, tlumočnicka (např. pro žáky s tělesným postižením, smyslovým postižením – zrakovým či sluchovým)
- Posoudíte, zda bude nutné pro žáka opatřit přímé (ad hoc) doporučení školského poradenského zařízení k úpravám podmínek závěrečné zkoušky

- Zkonzultujete tuto záležitost s rodiči žáka a poskytnete jim potřebné informace o tom, že mohou požádat školu/školské poradenské zařízení o vypracování doporučení k úpravám podmínek konání ZZ
- Z vlastní iniciativy, příp. s využitím ad hoc zpracovaného doporučení školského poradenského zařízení navrhnete konkrétní vyrovnávací a podpůrná opatření ke konání ZZ pro daného žáka a předložíte návrh řediteli/ředitelce školy ke schválení.

Pokud shledáte, že ani veškeré možné uzpůsobení podmínek konání ZZ nepomůže zabránit znevýhodnění žáka při konání ZZ podle jednotného zadání, lze přikročit k formální úpravám témat jednotného zadání přímo ve Vaší škole.

3.4 Možnosti formálních úprav témat jednotného zadání pro žáky se SVP

Pokud je to nezbytné vzhledem k typu a stupni zdravotního postižení žáka a jeho speciálním vzdělávacím potřebám, může škola témata jednotného zadání FORMÁLNĚ NIKOLIV OBSAHOVĚ upravit.

Podmínkou je, že škola odpovídá za to, že téma přizpůsobené speciálním vzdělávacím potřebám žáka má obsah shodující se s obsahem tématu stanoveného v jednotném zadání. Tuto možnost využívají zejména speciální SŠ pro žáky se zdravotním postižením (sluchové postižení, zrakové postižení, tělesné postižení, kombinované vady, autismus, mentální postižení).

Lze ji ale využít i v běžných školách při individuální integraci žáka se SVP. Předpokládáme, že v případě individuální integrace jde většinou o žáka (žáky) s lehčím stupněm zdravotního postižení, který výuku ve společnosti ostatních žáků bez zdravotního postižení s podporou vhodných vyrovnávacích a podpůrných opatření zvládá, případně má vypracován individuální učební plán. Avšak je-li to nezbytné a vyplývající z doporučení školského poradenského zařízení ke vzdělávání žáka, nebo z doporučení zpracovaného přímo ke konání závěrečných zkoušek, je třeba témata stanovená v JZZZ potřebám individuálně integrovaného žáka (žáků) formálně přizpůsobit.

Formální úpravy témat stanovených v JZZZ mohou být leckdy vhodné i pro žáky s těžšími stupni specifických poruch učení (dyslexie, dysgrafie, dyskalkulie, apod.).

V každém případě jde o to,

- aby způsob zadání témat, která byla vytvořena pro běžné žáky, neznevýhodnil u závěrečné zkoušky podle jednotného zadání žáky, kteří mají speciální vzdělávací potřeby;
- aby žákovi bylo téma předloženo v takové formální úpravě, na jakou je zvyklý z průběhu svého vzdělávání;
- aby žákovi jeho zdravotní postižení neznemožnilo pochopit zadané otázky a odpovědět na ně způsobem/způsobem, které byly průběžně využívány při jeho výuce a on je má (podle svých možností) osvojeny.

Formální úpravy témat stanovených v jednotném zadání mohou proběhnout tak, že

- škola si stáhne JZZZ a získá témata ve formátu pdf., který nelze upravovat, a vybere si témata, která využije u závěrečné zkoušky; výběr témat by již měl zohledňovat i možnost uplatnit téma pro žáka (žáky) se SVP;
- s pomocí vhodného software je převede do otevřeného formátu (např. word) a přizpůsobí potřebám žáka/žáků, podle identifikačního čísla tématu ve tvaru T – xxxx, nebo T – xxxxx bude v případě kontroly zřejmé, že se jedná o téma z jednotného zadání příslušného oboru.

Počty témat, která škola pro žáka se SVP formálně upraví, musí odpovídat ustanovením vyhlášky č 47/2005 Sb., v platném znění (tj. nejméně 3 témata pro písemnou zkoušku, nejméně jedno téma pro praktickou zkoušku a nejméně 25 témat pro ústní zkoušku – viz kap. 2.4).

Příklady formálních úprav témat:

Zpracování témat jednotného zadání v internetovém informačním systému Nové závěrečné zkoušky (IIS NZZ) umožňuje již nyní školám provádět formální úpravy u témat pro žáky se zrakovým postižením, tj. zvětšit písmo, změnit typ písma, zvětšit a zvýraznit obrázky.

Podle typu a stupně zdravotního postižení a speciálních potřeb žáků lze témata jednotného zadání upravovat například následovně:

PÍSEMNÁ ZKOUŠKA

- možnost zestručnit formulaci otázek zadaných v rámci řešení tématu, změnit formu odpovědi žáka – např. na doplnění chybějících výrazů, převést otevřené otázky do formy testových – vhodné zejména u žáků se sluchovým postižením, kde se setkáváme s výraznou komunikační bariérou, i když nemají snížené intelektové schopnosti, nebo u žáků se specifickými poruchami učení, kde žákovi může dělat problém písemné zpracování zejména otevřených odpovědí, ačkoliv potřebné znalosti má, apod.;
- možnost doplnit do zadání k otázkám grafické podklady, tj. obrázky nebo fotografie strojů, zařízení, materiálů, jiných předmětů – vhodné zejména u žáků s mentálním postižením, příp. u žáků s kombinovanými vadami, pokud žáci byli zvyklí používat ve výuce názorné ukázky, apod.;

PRAKTICKÁ ZKOUŠKA

- možnost podrobněji rozpracovat pokyny k provedení úkolu, tvorbě výrobku, doplnit do zadání názorné ukázky – vhodné zejména pro žáky s mentálním postižením, případně pro žáky s kombinovanými vadami, ale i pro žáky se sluchovým postižením, aby snadněji pochopili zadání úkolu;

- možnost ovlivnit organizaci zkoušky: například ředitel vybere ze zadání téma, které žáci řeší v rámci skupinové práce pod přímým dozorem a v zadání škola podrobněji rozpracuje požadavky na bezpečnost a ochranu zdraví při práci – to se využívá zejména v případě žáků s mentálním postižením, kteří by při praktické zkoušce mohli snadněji než jinak zdravotně postižení žáci přijít k úrazu;

ÚSTNÍ ZKOUŠKA

- možnost doplnit téma podklady pro žáka názornými ukázkami tj. fotografiemi materiálů, strojů, zařízení, výrobků, příp. kresbami apod. – vhodné zejména u žáků s mentálním postižením;
- možnost podrobněji rozpracovat osnovu zadání a požadované odpovědi u odborných otázek a realizovat ústní zkoušku chatováním na počítači mezi žákem, a učitelem – což je vhodné zejména u žáků se sluchovým postižením, kteří si pak mohou vybrat, zda chtějí tuto zkoušku, která je náročná na schopnosti ústního vyjadřování a komunikaci, skládat ústně, příp. za přítomnosti tlumočnicka ve znakované češtině, nebo písemně prostřednictvím vzájemného chatování se zkoušejícím pod dohledem zkušební komise.

Příklady, jak se s touto problematikou vyrovnávají v některých školách, naleznete na webových stránkách <http://www.nuv.cz/nzz2/2015> .

Na závěr této kapitoly je třeba zdůraznit, že při hodnocení výkonů žáků se speciálními vzdělávacími potřebami při závěrečné zkoušce nelze zapomenout na to, že jedním z nejvýznamnějších cílů speciálního vzdělávání je umožnit žákovi začlenění do společnosti jako soběstačného člověka, který může žít plnohodnotným životem.

Z hlediska přípravy na povolání pak již nejde o dokonalé zvládnutí veškerých činností souvisejících s výkonem příslušné odborné kvalifikace, ale především o to, aby žák byl zaměstnatelný. Například některé obory

kategorie E jsou již koncepčně uspořádány tak, aby jejich absolventi byli schopni vykonávat především rutinní pracovní činnosti požadované pro výkon dané profese, příp. pracovat pod přímým vedením. I přes toto omezení jsou však uplatnitelní na trhu práce.

Kromě toho nám vyučující žáků se speciálními vzdělávacími potřebami často potvrzují, že žáci se zdravotním postižením projevují o výuku a dosažení výučního listu většinou vyšší zájem, než žáci bez zdravotního postižení. Mnozí z nich totiž dosažení odborné kvalifikace pokládají za jeden z významných prostředků k tomu, aby se mohli zařadit do běžného života společnosti.

DALŠÍ SPOLUPRÁCE SE ŠKOLAMI NA NOVÉ ZÁVĚREČNÉ ZKOUŠCE

V rámci udržitelnosti výsledků projektu Nová závěrečná zkouška 2 předpokládáme, že se učitelé a ředitelé středních odborných škol aktivně zapojí do tvorby nových témat a do obsahové aktualizace stávajících témat, která jsou uložena v internetovém informačním systému nové závěrečné zkoušky (IIS NZZ) v databázi oboru. Je to důležité proto, aby v jednotlivých učebních oborech mohli podle aktuálních potřeb nadále vytvářet nová témata autoři, kterými jsou učitelé odborných škol z celé ČR, a aby všechny odborné školy měly dostatek informací o tom, jak konat závěrečné zkoušky podle jednotného zadání.

Každé nové téma pro závěrečnou zkoušku vzniká v IIS NZZ, a proto, musí jeho tvůrce – autor – zvládat základy práce v tomto systému. Semináře pro tvůrce jednotného zadání, které se v předchozích letech konávaly v NÚV a kladly vysoké nároky na jejich účastníky (vzdálenost od Prahy, krátký časový úsek, během něhož bylo třeba zachytit sumu různých informací, apod.), nahradí nyní e-learningové vzdělávání tvůrců a uživatelů jednotného zadání

Internetový informační systém NZZ byl vloni obohacen o aplikace určené pro tvorbu a zpřístupňování vzdělávacích materiálů pro e-learning, nazvané Knihovna a Studovna. V nich průběžně vznikají kurzy, umožňující uživatelům systému, kteří budou jejich studenty, krok za krokem získat vědomosti a osvojit si dovednosti podle svých individuálních potřeb.

Volba vzdělávacího kurzu se zpravidla odvíjí od toho, jakou bude mít student kurzu v systému přidělenou roli a funkci. Na základě přesně stanovené a vymezené role totiž může v systému vykonávat pouze takové činnosti, ke kterým má oprávnění, a učí se právě to, co k nim potřebuje znát a umět:

- Učitelé z odborných škol/ využívají systém k vytváření témat závěrečných zkoušek v aplikaci nazvané Tvůrce témat jako autoři.
- Všichni, kdo se podílejí na přípravě jednotného zadání, jej využívají k průběžné komunikaci v aplikaci Centrum uživatele (např. při tvorbě tématu jde o komunikaci mezi jeho tvůrci a posuzovateli, tj. autorem, editorem, odborníkem z praxe jako schvalovatelem odborného obsahu tématu, pracovníkem jazykové korektury a metodické kontroly a případně, je-li to zapotřebí, i správcem celého systému).
- Školy si stahují a upravují jednotná zadání a získávají potřebné informace na webovém portálu nové závěrečné zkoušky, kde také mohou k jednotnému zadání uvádět připomínky.

Jednotliví uživatelé tedy mohou využívat e-learningové vzdělávání v různém rozsahu.

Například budete-li vytvářet téma pro závěrečné zkoušky, stanete se uživatelem studentem, který se připravuje pro roli „autora“ následovně:

Příklad vzdělávání studenta kurzu pro roli „Autor“

Jako autor budete vytvářet odborný obsah nového tématu pro závěrečnou zkoušku (písemnou, praktickou, nebo ústní) v příslušném oboru. Budete pracovat v IIS NZZ v aplikaci Tvůrce témat pod vedením editora. Vaší základní technickou dovedností bude zvládání práce ve speciálním editoru Edix, který je určen pro tvorbu témat jednotného zadání závěrečných zkoušek.

Pokud jde o e-learningové vzdělávání, bude pro Vás nejdůležitější absolvovat kurz Ovládnání textového editoru Edix. Zde se dozvíte, že tvorba textu a dalších obsahových prvků tématu je naprosto odlišná od toho, na co je běžný uživatel zvyklý např. z Wordu, kde napsal text a následně ho zformátoval. V aplikaci Edix totiž vkládá autor tématu nejprve jednotlivé prvky textu, takzvané objekty (většinou textové odstavce, ale může jít i o obrázky, výkresy schémata, tabulky, vzorce, popisky), které následně naplňuje konkrétním obsahem. Formátováním textu se vůbec nezabývá, protože vše je zde pevně přednastaveno, což zajišťuje jednotnou úpravu všech vytvořených textů.

V rámci absolvování jednotlivých lekcí tohoto kurzu se tedy nejprve teoreticky seznámíte s tím, jak pracovat v tomto editoru, tj. jak vkládat a naplňovat jednotlivé objekty (jichž je několik desítek a některé je nutno nejprve vytvořit ve zcela jiných programech), jak kopírovat a kontrolovat texty, jak pracovat s tabulkami, schémata, obrázky, jak vytvářet prostory pro odpověď žáků, jak zpracovávat a vytvářet správná řešení, popisky, uvádět zdroje informací, apod.

Za každou lekcí následuje zkušební příklad, na kterém si příslušnou operaci (například vytvoření tabulky se stanovenými rozměry a proporcemi) přímo vyzkoušíte. Jestliže se Vám nepodaří operaci prakticky provést, nezískáte potvrzení o absolvování této lekce, a nebudete moci pokračovat v dalších lekcích.

Dalším vhodným a poměrně nenáročným kurzem by pro Vás jako pro budoucího autora byl kurz obsahující lekce zaměřené na výuku komunikace v rámci systému.

Mnohem rozsáhlejší e-learningové vzdělávání bude absolvovat student připravující se pro roli editora, který autora vede. Nejenom, že i on musí zvládat práci v textovém editoru Edix, musí rovněž umět pracovat v aplikaci určené ke schvalování všech témat v příslušném oboru, a poté sestavovat z databáze témat oboru jednotné zadání, vypořádávat k němu připomínky škol a zajišťovat potřebné úpravy témat v databázi. Ke znalostem a technickým dovednostem, získaným absolvováním kurzu Ovládání textového editoru Edix proto bude muset prostudovat ještě řadu dalších kurzů, zaměřených na výše uvedené činnosti.

Pokud máte konkrétní náměty na obsah nových témat závěrečných zkoušek, velmi vítáme Váš zájem o spolupráci na jejich tvorbě v oborech vzdělání, které vyučujete. Pro Vaše sdělení využijte prosím kontakty uvedené v úvodu této publikace.

Přejeme Vám úspěšné zvládnutí závěrečných zkoušek podle jednotného zadání.

Romana Jezberová, Metodik NZZ

PŘÍLOHY

Obecný přehled ze světa práce

Blok otázek z Obecného přehledu ze světa práce se u závěrečné zkoušky konané podle jednotného zadání uplatňuje ve všech oborech vzdělání kategorie H a od šk. roku 2010/2011 také v oborech vzdělání kategorie E. Jeho přizpůsobení pro žáky a zařazení do závěrečné zkoušky těchto oborů doporučili vyučující ze škol, které obory vzdělání kategorie E vyučují.

Jde o blok stručných otázek, jejichž pojetí směřuje k ověření toho, zda žáci mají **základní orientační přehled** o běžných problémech pracovního i občanského života dospělých.

Smyslem jejich začlenění do závěrečné zkoušky je, aby žáci odcházeli ze školy s určitou praktickou představou o možnostech zaměstnání a dalšího vzdělávání (tj. měli základní přehled o možnostech pracovního uplatnění a konkrétních zaměstnavatelích v regionu, vhodných způsobech jednání při kontaktech s potenciálním zaměstnavatelem, reálných pracovních a platových podmínkách při nástupu do zaměstnání, možnostech dalšího vzdělávání v oboru i mimo něj apod.). Některé z otázek jsou rovněž zaměřeny na ověření toho, zda se žáci prakticky orientují v základních oblastech pracovně-právních vztahů (např. náležitosti pracovních smluv, podstatná práva a povinnosti zaměstnance a zaměstnavatele) a zda mají základní praktické povědomí o ekonomických aspektech osobního i pracovního života (podmínky soukromého podnikání v oboru, daně, vedení osobního i rodinného rozpočtu, úvěry a půjčky a rizika z nich vyplývající).

Příprava žáků ve škole na orientaci v těchto oblastech směřuje k rozvoji klíčových kompetencí (např. pracovních, sociálních a personálních, kompetencí k učení, k práci s informacemi apod.). Rovněž napomáhá utvářet finanční gramotnost žáků. Mezi vhodné formy a metody přípravy patří zejména návštěvy různých úřadů a institucí (obecní úřady, úřady práce, soudy, banky, pojišťovny), exkurze na reálná pracoviště (podniky, firmy) a tematické besedy s příslušnými pracovníky.

Významné je rovněž průběžné sledování a rozbor mediálně zveřejňovaných aktuálních politických a společenských událostí. Vyučující by v rámci přípravy měli zabezpečit to, aby žáci především na konkrétních případech z běžného i pracovního života byli schopni reflektovat problematiku spojenou s jejich celkovou zaměstnatelností, základním právním a ekonomickým povědomím, schopnostmi vyrovnat se s aktuálními potřebami a změnami společenského prostředí.

Zkoušení otázky ze světa práce spočívá v rozboru obecných občanských i pracovních zkušeností, postojů a názorů, které žák získal při sledování reálného společenského i pracovního dění. V žádném případě nejde o ověřování teoretických vědomostí z nějakého vědního oboru.

Žáci mohou pojednávat o problematice související se zadanou otázkou volně, vyučující spíše opravují nesprávné výroky. Případné doplňující otázky zadávají zkoušející formou, která umožní žákům poukazovat na konkrétní příklady a uplatnit praktické zkušenosti.

Otázky z Obecného přehledu ze světa práce jsou v JZZZ začleněny do témat ústní zkoušky. Časový limit věnovaný na jejich zodpovězení je minimálně 2 minuty, maximálně 4 minuty.

Hodnocení otázek ze světa práce ovlivňuje celkové hodnocení výkonu žáka maximálně v rozmezí jednoho klasifikačního stupně. Pokud však žák neuspěje v rámci odborné části tématu, je klasifikován stupněm „5 – nedostačující“, i když otázku z uvedeného bloku zodpověděl správně.

Otázky ze světa práce pro obory vzdělání kategorie H

1. Kde najdete informace o volných pracovních místech (ve Vaší profesi či mimo profesi)? Znáte nějaké noviny nebo webové stránky s nabídkou volných míst?
2. Jak byste postupoval/a při hledání zaměstnání? Jak byste sám/sama dal/a najevo, že hledáte zaměstnání?
3. Ve kterých firmách (podnicích) ve Vašem okolí, případně v celé ČR, je možné uplatnit Vaši profesi? Víte, jaké jsou běžné pracovní a platové podmínky ve Vašem povolání?
4. Co byste podnikl/a, kdybyste na přechodnou dobu nenalezl/a uplatnění v oboru a chtěl/a pracovat? Znáte nějakou firmu, která by Vás v takovém případě mohla zaměstnat?
5. Co je profesní životopis a k čemu slouží? Co byste v něm měl/a o sobě uvést a co je naopak zbytečné? Lze někde získat formulář pro zpracování profesního životopisu?
6. Proč je zapotřebí stále se zajímat o to, co nového se děje ve Vašem oboru/profesi (technologie, materiály, požadavky zákazníků)? Znáte nějaký odborný časopis nebo publikaci z Vašeho oboru?
7. Uveďte příklad oboru a odborné školy, ve kterých byste se mohl/a dále profesně vzdělávat. Jak budete postupovat, pokud byste tam chtěl/a studovat?
8. Co považujete při výkonu Vaší profese za nejdůležitější? Kdybyste byl/a vedoucím, co byste na práci svých podřízených nejvíce sledoval/a?
9. Víte, kde je ve Vašem okolí úřad práce? Jaké rady a informace tam lze získat?
10. Proč se odvádějí daně? Dokážete vyjmenovat některé z daní, které platí občan, osoba samostatně výdělečně činná, firma?
11. Jaké informace jsou pro Vás důležité při rozhodování o zaměstnání (např.: rozvržení pracovní doby, vzdálenosti pracoviště od místa bydliště, dostupnosti dopravy apod.)?
12. Kde jsou stanoveny podmínky pro založení a provozování živnosti? Lze ve Vašem oboru založit živnost?
13. Kdybyste chtěl/a samostatně podnikat, co byste si měl/a předem zjistit?
14. Odkud byste mohl/a získat finanční prostředky na samostatné podnikání?
15. Jak se připravíte na přijímací pohovor do zaměstnání? Co podle Vašeho názoru bude o Vás zaměstnavatele zajímat? Co byste o zaměstnání ve vybrané firmě měl/a vědět Vy?
16. Jaký je běžný postup při uzavírání pracovního poměru? Kde jsou stanovena práva a povinnosti vyplývající z pracovního poměru?
17. K čemu slouží pracovní smlouva, kdo ji uzavírá a jaké jsou její povinné náležitosti? Víte, která další ujednání byste si mohl/a sjednat v pracovní smlouvě?
18. Máte představu o tom, jaký je obvyklý nástupní plat ve Vašem oboru? Co víte o mzdě, jaký je rozdíl mezi hrubou a čistou mzdou?

19. K čemu je určeno sociální a zdravotní pojištění? Kdo se na jejich platbě podílí?
20. Víte, co jsou to zaměstnanecké výhody? Které byste při rozhodování o zaměstnání upřednostňoval/a?
21. Co ve Vašem oboru znamená ekologické chování na pracovišti?
22. Jaká práva má zaměstnanec při pracovním úrazu? V jakých případech nemůže tato práva uplatňovat?
23. Jaké bezpečnostní a hygienické předpisy musíte ve Vašem oboru dodržovat a proč? Je jejich dodržování povinné pro zaměstnance i pro zaměstnavatele?
24. K čemu slouží pojištění majetku a osob? Jaká práva a povinnosti vyplývají z pojistné smlouvy?
25. Jaké podmínky a jaká rizika při získávání půjčky/úvěru musíte vždy zvážit? K čemu byste využil/a hypoteční úvěr? Víte, co je zástava a co znamená „exekuce“?
26. Co jsou náklady a výnosy firmy? Jakým způsobem mohou ovlivnit její hospodářský výsledek? Můžete uvést příklad ze svého oboru?
27. Jaké jsou běžné nejdůležitější výdaje domácnosti? Jak byste sestavoval/a a vedl/a rodinný rozpočet?
28. Jaké znáte bankovní služby? Jaký je rozdíl mezi platbou v hotovosti a bezhotovostním platebním stykem? K čemu slouží bankovní účet?
29. Kdy a na co je vhodné žádat o poskytnutí půjčky/úvěru? K čemu byste využil/a spotřebitelský úvěr? Uveďte příklady institucí, které poskytují půjčky/úvěry.
30. Jaké povinnosti má zaměstnanec vůči svému zaměstnavateli? Jaké povinnosti má zaměstnavatel vůči svým zaměstnancům?
31. Jakými způsoby může firma zlepšovat svoje ekonomické výsledky? Co přispívá ke zvýšení produktivity práce? Jak byste mohl/a šetřit na svém pracovišti?
32. Jak chápete ochranu spotřebitele? Reklamoval/a jste někdy nějaké zboží nebo službu? Na co se může vztahovat reklamace ve Vašem oboru a jak byste ji řešil/a?
33. Co podle Vašeho názoru vytváří dobré jméno firmy? Co je myšleno, když se hovoří o etice podnikání a profesní cti?
34. Čím se zabývá finanční úřad? Ve kterých případech s ním přijdete do kontaktu ve svém pracovním a osobním životě?
35. Jak a proč byste měl/a Vy sám/sama pečovat o životní prostředí doma i při výkonu Vaší profese? Uveďte konkrétní příklady.

Otázky ze světa práce pro obory vzdělání kategorie E

1. Jaké hygienické a bezpečnostní předpisy musíte při své práci dodržovat? Proč?
2. Co musíte udělat, když na pracovišti dojde k problému (např.: zjistíte závadu, úraz spolupracovníka apod.)?
3. Na co byste měl/a nárok v případě pracovního úrazu? Ve kterých případech byste jej nemohl/a uplatnit?
4. Co bude Váš zaměstnavatel od Vás hlavně vyžadovat?
5. Co Vám musí na pracovišti Váš zaměstnavatel zajistit?
6. Máte představu o tom, kde můžete po škole pracovat?
7. Kde by Vám poradili při hledání zaměstnání?
8. Kde byste se dozvěděl/a o volných místech ve Vašem oboru?
9. V čem by Vám mohl pomoci úřad práce? Víte, kde se ve Vašem okolí nachází?
10. K čemu slouží profesní životopis? Co se v něm uvádí?
11. Co si můžete vyřídit na Vašem obecním úřadu?
12. Na co byste si měl/a dát pozor, abyste vždy odvedl/a dobrou práci?
13. Co víte o mzdě? Jaký je rozdíl mezi hrubou a čistou mzdou?
14. Jaké jsou nejdůležitější výdaje domácnosti?
15. Jak budete hospodařit se svým měsíčním příjmem?
16. Kdy a na co byste využil/a půjčku? Na co byste si neměl/a půjčovat? Kde byste o půjčku žádal/a?
17. Jaké podmínky a jaká rizika musíte vždy promyslet při žádosti o půjčku?
18. K čemu slouží bankovní účet?
19. K čemu slouží pojištění osob a majetku? Víte, co obsahuje pojistná smlouva?
20. Jaký je rozdíl mezi platbou v hotovosti a bezhotovostním platebním stykem?
21. Proč se odvádějí daně?
22. Co je záruční lhůta? Na co se vztahuje?
23. Reklamoval/a jste někdy nějaké zboží? Co by se mohlo reklamovat ve Vašem oboru?
24. Jak byste se připravil/a na přijímací pohovor do zaměstnání?
25. Na co byste se měl/a zeptat, než nastoupíte do zaměstnání?
26. Co je pro Vás důležité při rozhodování o zaměstnání (např.: pracovní doba, plat, jak daleko je pracoviště apod.)?
27. K čemu slouží pracovní smlouva? Co musí obsahovat?
28. Jak můžete chránit životní prostředí doma a na pracovišti?
29. Jak můžete šetřit na svém pracovišti?
30. Jak si můžete udělat dobré jméno na pracovišti?

Samostatná odborná práce

Pokud **jednotné zadání stanoví** využití samostatné odborné práce u závěrečné zkoušky, je **škola povinna zadat** žákům samostatnou odbornou práci podle pokynů k jejímu zpracování, které byly školám zpřístupněny v lednu 2014. Podklady ke zpracování samostatné odborné práce (SOP) ovšem dostávají školy pouze v **některých oborech vzdělání kategorie H**. Jde o takové obory vzdělání, kde tvůrci JZZZ usoudili, že tato práce může mít významný přínos pro výkon profese, ke které vzdělávání v oboru směřovalo.

Termínem „samostatná odborná práce“ se označuje **písemné zpracování** komplexního úkolu zaměřeného na prokázání všeobecných i odborných znalostí a dovedností, které úzce souvisejí s výkonem praktických činností v rámci daného oboru. Samostatná odborná práce je obvykle širě obsahově zaměřena (např. vypracování kompletních podkladů pro zhotovení a propagaci výrobků, služeb, návrh na zřízení soukromé provozovny, založení soukromého podnikání v oboru apod.).

Jde o práci, která je žákům zadávána **s předstihem**, nejdříve v lednu daného školního roku, a na její zpracování je jim poskytován delší časový prostor – minimálně jeden měsíc. Žáci práci samostatně zpracovávají a průběžně konzultují s vyučujícími ve stanoveném časovém rozpětí. Odevzdají ji nejpozději 3 týdny před závěrečnou klasifikací v termínu určeném ředitelem školy. Škola zajistí, aby samostatná odborná práce byla k dispozici zkušební komisi. Pokud žák SOP neodevzdá, je u závěrečné zkoušky výrazně znevýhodněn.

V jednotném zadání je stanoveno téma (příp. několik témat) samostatné odborné práce, osnova jejího obsahu a požadavky na formální úpravu písemného zpracování. Rovněž jsou zde uvedeny obecné pokyny k organizaci jejího zadávání, zpracování, odevzdání a způsobu hodnocení. Jejich upřesnění je v kompetenci ředitele školy.

Samostatná odborná práce není z legislativních důvodů dosud zařazena jako svébytná součást závěrečné zkoušky, proto je zpracování SOP součástí vzdělávání v rámci odborného vyučovacího předmětu, který stanoví ředitel školy.

Při závěrečné zkoušce se pak využívají její výsledky (prezentace a obhajoba SOP, příp. zhotovení výrobku podle vypracovaného technologického postupu, technické dokumentace apod.), které se promítají do klasifikace praktické zkoušky. Žák představuje písemné zpracování SOP zkušební komisi, vysvětluje a obhajuje způsob a postup navrženého řešení. Jestliže je SOP spojena s vypracováním **praktického úkolu**, vysvětluje a obhajuje rovněž způsob i výsledek jeho realizace.

Pro prezentaci a obhajobu SOP je využívána **praktická** zkouška v souladu s pokyny v jednotném zadání.

Smyslem využívání samostatné odborné práce u závěrečné zkoušky je to, že žáci při jejím zpracování mohou prokázat hlubší a ucelenější znalost určité odborné problematiky, kterou řeší na základě samostatného a tvůrčího přístupu. Také mohou předvést schopnost prezentovat výsledky vlastní práce. Zkoušející má příležitost na tomto základě nejen lépe posoudit celkovou odbornou připravenost žáka na výkon daného povolání, ale i jeho klíčové kompetence (především komunikativní, personální a sociální, schopnost vyhledávat a zpracovávat informace).

ZÁVĚREČNÁ ZKOUŠKA PODLE JEDNOTNÉHO ZADÁNÍ VE ŠKOLE
ŠKOLNÍ ROK 2014/2015

Autor: Romana Jezberová a kol.

Vydal Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení
a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků.

Vydání první, Praha, březen 2015.

